

járni a paragrafusok erdejében, hogy a gyakorlatilag szükségeset és célszerűt a jogilag megengedettel összeegyeztethesse. A német terv egyik főcélja új finanszírozási szabályaival ennek az áldatlan, törvényen kívüli állapotnak legális helyzetté való átalakítása. „Stabilitás és legalitás“ van a német részvényjogi reform zászlajára írva. A részleteknél kifejtettük már, hogy a mi részvényjogunk fejlődése ezen a ponton egészen más, mint a németeké. Az okok között helyütt csak arra mutatunk rá, hogy a németek jelenlegi érvényben lévő törvénye egy fejlettebb gazdaság és törvénytechnika mellett készült, mint a miénk; detaillirozottabb s ép ezért kevésbé rugalmas; kijátszása szükséges ott, ahol a miénk praeter legem magyarázattal boldogul. Ebből következik, hogy nekünk csak azokat az intézményeket szabad átvennünk, amelyek egyfelől nem szolgálnak a mi jogrendszerünk számára idegen célt, másfelől beleilleszthetők jogunk és gazdaságunk jelenlegi rendszerébe.

Az elmondottak sem a részvényjogi reform mellett, sem ellene nem kívánnak állást foglalni. Nem, főképpen azért, mert — ellentétben a német helyzettel — a magyar reformnak ez nem a főkérdése. A magyar részvényjogi reform szükségességének kérdése azon múlik, hogy az alapítás, szervezet (igazgatóság stb.) nyilvánosság és mérlegezés kérdését kielégítően szabályozza-e jelenlegi jogunk?

JOGGYAKORLAT

A személyiség védelme és a kritika joga. A jog részére még alig kiművelt területen tesz felderítő utat a Kúriának P. VI. 5127—1929. számú 1931 március hó 17-én hozott ítélete. A személyiségi jog és a nyilvánosság összeköttetésének egyik esetét: a becsület, hírnév védelmének és a bírálat jogának határkérdését tárgyalja. Ez az összeköttetés a személyiségi jogok egész területén más és más alakban mutatkozik, a képmás jogánál mint az ábrázolt személy személyiségi jogának és a nyilvános közzététel érdekének, a titok védelménél a személyiségnek a köz beavatkozásától mentes autonómiája és a nyilvánosság, a közületek felfedési és megismerési érdeke összeköttetéseként, a szerzői jog személyi részében több alakban, így pl. mint a szerzőnek a műre vonatkozó szuverén közzétételi és közzé nem tételi ha-

talmának és a kiadói és a nyilvánosság érdekének el-
lentéte jelenik meg. (A képmás jogára vonatkozólag
lásd dr. Goldberger Józsefnek a Polgári Jog 1931 már-
ciusi számában „Közszereplés és személyiségi jog“ című
kís. érdekes szemléjét.)

A Kúria ítéletének rövid tényállása az volt, hogy
alperes hírlapíró egy időszaki lapban felperes filmköl-
csönzövállalat által forgalomba hozott és a filmcenzura
által megcsonkított és megváltoztatott filmjéről többek kö-
zött azt írta, hogy a cenzura filmesonkító eljárása folytán
a film össze-vissza vagdalt, a közönség mérgeződött és
az átfabrikált film káotikus, és előadása üres nézőterek
előtt pergett le. A Kúria felperesnek alperes ellen a
megjelent cikk miatt anyagi és erkölcsi kár megtéríté-
sére iránt indított keresetét elutasítja. Érdekes defini-
ciót ad az ítélet a kár fogalmáról: „Megtérítendő kár-
nak az a vagyoni vagy erkölcsi hátrány minősül, amely
valakire másnak felelősség alá vonható cselekményével
vagy mulasztásával oki összefüggésben járul“. A Kú-
ria tehát az általános szabályba egyformán felveszi az
anyagi és erkölcsi hátrányt, másrészt a vétkességi és
tárgyi felelősségi eseteket egyként belefoglalva „fele-
lősség alá vonható“ cselekményről és mulasztásról be-
szél.

Kimondja a Kúria, hogy úgy a büntető, mint a
polgári eljárásban érvényesül az az elv, hogy minden
sajóterméket egy egységes gondolatzüleménynek kell
tekinteni és elbírálni, azonban mégis úgy bűnösséget,
mint magánjogi kártérítést csak a vád tárgyává tett, il-
letve a keresetben inkriminált kitételek miatt lehet meg-
állapítani. A büntetőjog és a magánjogi kártérítésnek
ezt az analógiáját nem tartom helyesnek. A büntetőjog-
ban ez az ott helyes felfogás a szigorú védelv követ-
kezménye, mely fontos alkotmányjogi és szabadságjogi
gárancia, azonban a magánjog terén ez a formalizmus
nem indokolt és nem fér össze a bíróságnak a kereset-
változtatás tilalmára vonatkozó enyhe, sokszor túlenyhe
gyakorlatával. Elegendő a cikk pontos megjelölése és
lényeges tartalmának ismertetése egyes határozott ki-
fejezések megjelölése nélkül, mely csak formai elutasítá-
sokra és az érdek védtelenül maradására vezethet.

Már most rátérve az indokolás kérdésünkre vo-
natkozó érdemi részére, a Kúria azért utasítja el felper-
est, mert mikor a cikk megjelent a filmet már csak
néhány kisebb mozgószínházban adták, a nagy moz-
gószínházak már előbb, csak egy hétig adták meg-

hosszabbítás nélkül, tehát az anyagi kár nincs is összefüggésben a cikk megjelenésével.

„De ettől eltekintve — mondja a Kúria — a cikknek egész tartalmából hiányzik a jogellenesség, a károsító szándék. A közleménynek az a része, amely a film bosszantó megcsonkításáról szól és az átfabrikált filmet károsnak nevezi, nem haladja meg a jogos kritika határát, mert a véleménynyilvánítás szabadságának rovására esnék, ha valamely cikknek kedvezőtlen kritikája már egymagában is alapul szolgálhatna kártérítési igény érvényesítéséhez. A panaszolt másik kitétel mely szerint a mozikban üres nézőterek előtt pergett le a film, nem egyéb mint kiszínezés, amely azonban a cikk egész tartalmával egybevetve, jogos érdeket sérteni nem kívánt és a felperes vélt kárával összefüggésbe nem hozható“.

A Magánjogi Törvénykönyv javaslata 107. §-a kisérelte meg a személyiségi jogok általános meghatározását adni, kimondván, hogy „mindenkinek joga van arra, hogy a törvénynek és mások jogainak korlátai között személyiséget szabadon érvényesíthesse és hogy ebben őt senki se háborítsa.“ A meghatározás kritikájával más alkalommal foglalkoztam, itt csak annyit jegyzek meg, hogy legalább is hozzá kellett volna tenni bármily furcsán hangzik is, az érvényesítés után azt a negatívumot, hogy „szabadon érvényesíthesse, felfedje, vagy eltitkolhassa és hogy abban őt senki se háborítsa.“ Hogy az állami beavatkozás növekedésével, mely sokszor majdnem elviselhetetlen, mit jelent a személyiségi jognak eza mentsvára, azt olyan embereknek, akik érzik egyéniségük elzárkozásának szükségét avatatlanok előtt, nem kell bővebben magyaráznom. Szóval az általános, a személyiségi jognak megfelelő elv: „Mindenkinek söpörjön a saját háza előtt, azaz senki se söpörjön a más háza előtt, mert ahhoz semmi köze.“ Ez az elvont elv, amely természetesen mint minden elvont tétel csak korlátozásokkal és az ellenkező érdekekkel és szempontokkal kötött megalkuvással valósítható meg. Mert a közönségnek mégis sokszor köze van ahhoz, hogy valaki söpör-e és hogyan söpör a saját háza előtt, mert a ház az utcán áll, az pedig közterület.

A személyiségi jogok fogalma még új a magánjogban, ellenben azok az érdekek, melyek védelmére e fogalmak kialakultak, a büntető és a közigazgatási stb. jogokban már eddig is védelmet találtak. Mikor a személyiségi jogok terjedelmét és korlátaikat akarjuk tiszt-

tázní, a szokásjog, a közfelfogás megállapítása végett ezekhez a jogágakhoz kell fordulnunk. A becsület és hírnév jogának korlátaira nézve hasznos utbaigazítást találunk a becsület védelméről szóló törvénynek a valódiság bizonyítására vonatkozó 13—15. §-aiban. Nem akarom itt az analógiát az összes pontokon végig vinni, illetve ezeknek a szakaszoknak a magánjogra való átfordítását itt e szűk szemle keretében elvégezni, csak azzal a ponttal foglalkozom, mely az ismertetett ítélet körébe vág. A Bv. 13. §-ának I. pontja megengedi a valódiság bizonyítását „ha az állítás, a híresztelés vagy a kifejezésnek használata közérdeknek, vagy jogos magánérdeknek előmozdítása, megóvása vagy védelme okából történt.“ A valódiság bebizonyítása a 16. § szerint kizárja a rágalmozás és becsületsértés megállapítását. (Nemcsak a büntethetőséget, hanem magát a bűncselekményt.)

Mennyiben használható ez fel a kritika jogára, mint a személyiségi jog korlátjának megállapítására és tisztázására? A magánjogban felállítható a tétel, melyre az ismertetett ítélet utal: Senkirek sincs jogában az illető személy belegyezése nélkül annak személyi tényeit, cselekvéseit nyilvánosságra hozni és azokról nyilvánosan személyiséget sértő, értékét csökkentő véleményt nyilvánítani, hacsak a közérdek vagy jogos magánérdek azt meg nem kívánja. Természetesen nincs meg ez a védelem ott, ahol a tény, a cselekvés nyilvánosan történt, tehát a védelem úgyis hiábavaló. Aki az utcán vagy nyilvános helyiségben verekszik, botrányt okoz, az saját magára vessen, ha az utca szájára kerül és az esetről mindenki, boldog-boldogtalan véleményt nyilvánít. Mivel közérdek az, hogy minden állami és társadalmi, gazdasági tevékenység jól működjék és a javítás szüksége is megkívánja, a szabad véleménynyilvánítást, mindenki, aki foglalkozása, hivatása teljesítése közben ténykedik köteles tények alapján és a szabad kritika gyakorlásához szükséges mértékben. Ez áll az államférfira, a közhivatalnokra, az ügyvédre, az orvosra, a kereskedőre stb. foglalkozás körében. (Persze mindenütt elmosódott, úszó határok vannak. De ez mindenütt van, ahol logikai kategóriákat az élet jelenségeire kell alkalmazni.) Az író köteles túrni, hogy azt az irodalmi irányt, melynek képviselője, ártalmasnak, primitivnek, visszaesésnek mondják, bár kétségtelen, hogy ez a működése személyiségétől elválaszthatatlan, a tudós; hogy elmélete téves, a jelenségek magyarázá-

sára nem használható, az államférfi, hogy külpolitikai koncepciója rövidlátó stb. a határ csak ott van, ahol a felhozott tények valótlánok, (Az értékelések, minősítések, következtetések nem tények!) vagy ahol a kritika szabadságához nem szükséges személyes sértések vannak. Nehéz a határt is megállapítani, hogy hol vonatkozik a kritika a közfunkcióra, a foglalkozásra és hol a nyilvánosság elé nem tartozó magánéletre. A művész magánéletének semmi köze irodalmi működéséhez, ellenben az államférfi, a pap, az ügyvéd magánéletének a hivatása gyakorlásához szükséges tulajdonságok szempontjából sokszor fontossága van.

Az alapelv az legyen, hogy a kritikának, mint a személyiségi jog kivételes korlátjának csask olyan formában és mértékben szabad belenyulnia a személyiség tiltott területére, amennyire az közérdekből szükséges és mindig a beavatkozónak kell bizonyítania, hogy a belenyulás jogos volt.

A Kúria ítéletének idézett része helyesen utal a személyiség jogával szemben a véleménynyilvánítás szabadságára és a jogos kritika követelményére. Helyesen mondja, hogy a jogos kritika határain belül a cselekményből hiányzik a jogellenesség, ellenben a károsító szándék hiánya és az a körülmény, hogy alperes jogos érdeket sérteni nem kívánt, mint subjektív bűnösségi elemek, a magánjogi elbírálás szempontjából közömbösek.

ifj. dr. Szigeti László.

Visszamenőleges gyermektartásdíj megtérítése. A Polgári Jogi Határozatok Tárába 471. szám alatt felvett elvi határozat kimondja egyebek között, hogy „ha visszatérő időszakokban fizetendő tartásdíjakra iránuló követelés huzamos időn át felszaporodott részleteinek egyszerre való behajtása a kötelezett fél vagyoni érdekét súlyosan megtámadná, a jogosított az ily követelésről *lemondottnak tekintendő*, ha azt huzamos időn át indokolatlanul nem érvényesíti“.

A Kúria 654—1929. sz. határozata (Jh. 1930:1262. szám) szerint ez a szabály nem áll akkor, ha nem az *eltartásra jogosított*, hanem *más személy* lép fel megtérítési igényvel a tartásra köteles ellen. Az alapul szolgáló eset szerint alperes sem feleségének, sem gyermekének eltartásáról nem gondoskodott. Helyette az aszszony apja tartotta el őket, aki 11 és fél évi tartás után